

Braziliaanse groet 2017

VREUGDE - ALEGRIA
DANKBAARHEID - GRATIDÃO
HOOP - ESPERANÇA

655 jaar Congregatie
50 jaar Zwartzusters in Brazilië
Diamanten jubileum Zr. Agnes De Sloover

ZWARTZUSTERS van Bethel - O.S.A.

Beste familieleden en vrienden van Brazilië,

Paus Franciscus kondigde een jubeljaar, een jaar van barmhartigheid af voor het kerkelijke jaar 2016: van 8 december 2015 tot 20 november 2016. Ook voor onze Congregatie was 2016 een jubeljaar. We mochten vieren zowel in Vlaanderen als in Brazilië: 655 jaar Congregatie, 50 jaar Zwartzusters in Brazilië en een diamanten jubileum van Zr. Agnes De Sloover, één van de pioniers van de missie in Brazilië. Het leven is een pelgrimstocht. De pelgrimstocht staat voor de weg die ieder van ons in zijn leven aflegt (...) De mens is een 'viator', een pelgrim die door een weg af te leggen zijn beoogde doel wil bereiken. Uit dankbaarheid ging ik, Zr. Christine Everaere, dan ook voor het eerst met de Braziliaanse zusters en de zusters in Brazilië van 5 tot 9 februari 2016 op pelgrimstocht naar het bedevaartsoord van Nossa Senhora de Aparecida in São Paulo.

Zuster Cleide Silva de Jesus mocht er haar geloften hernieuwen ter voorbereiding van de geloften voor het leven die ze in 2017 vertrouwvol zal uitspreken.

Feest in Vlaanderen

Op zondag 28 augustus mochten we vanaf 10u30 Eucharistie vieren en een receptie en feestmaaltijd houden in Groenhove, Torhout. Het deed echt deugd aan ons hart om met zoveel mensen samen te zijn. Jubileren is bij God even binnenkomen om dank U te zeggen voor wat in het verleden zoveel geluk en vreugde mocht brengen. Het is de wens en de hoop uitspreken dat de dag van morgen nieuwe kansen biedt om de blijde boodschap te brengen en om te bevestigen dat het leven de moeite waard is. Vieren is immers je hart verwarmen. We danken allen die een steentje of een steen hebben bijgedragen voor het welslagen van dit feest waarvan u alle teksten, foto's en de film kunt terugvinden op onze website: <http://www.zwartzusters-bethel-brugge.be>

Feest in Brazilië

Hier volgt het inleefreisverslag van Priester Bart Geryl, pastoor-moderator van de federatie Harelbeke, die met mij, mijn zus Ann Everaere en mijn nicht Agnes Pannecoucke mee op tocht ging van 10 tot 28 oktober. Veel leesgenot.

Priester Bart schrijft:

“Paus Franciscus vergelijkt de kerk vaak met een herberg of een veldhospitaal waar allen welkom zijn en de wonden geheeld worden. De plaats van de kerk is in eerste instantie in de periferie en als de mensen niet naar de kerk komen dan is het de taak van de kerk om naar de mensen te gaan.

Een waarlijk missionaire pastoraal bestaat erin zich voortdurend af te vragen ‘Wie is hier niet die ook deugd zou hebben van de Blijde Boodschap’?

Dom Helder Camara zei: ‘Je moet niet leven voor het volk maar mét het volk!’”

Het zijn enkele zinnen of uitspraken die in de loop van de oktobermaand door mijn hoofd en hart zijn gegaan tijdens de inleefreis naar Salvador naar aanleiding van het gouden jubileum van de parochie São Gonçalo do Retiro en het gouden jubileum van de Zwartzusters van Bethel, as Irmãs Negras Agostinianas de Bethel.

Kerk in de periferie

Het is precies daar waar de Zwartzusters zich gevestigd hebben in 1966 op vraag van Dom Eugênio Araújo Cardeal Sales de lokale bisschop van Salvador.

De eerste volle dag van ons bezoek maakte dit al meteen duidelijk. Met zuster Maria verkennen we de onmiddellijke omgeving van het klooster. We wandelen door smalle steegjes op en neer. De huisjes zijn kris kras op de hellingen gebouwd, vaak illegaal en door erosie stortten af en toe huisjes de diepte in na hevige stortvlagen.

De zusters kennen de buurt goed en hier en daar brengen we een kort bezoek aan een gezin. Een jonge vrouw toont fier haar kapperszaakje dat ze dankzij de cursus bij de zusters heeft kunnen openen. Ze is zichtbaar dankbaar voor de kansen die ze gekregen heeft dankzij de cursus. Met de kapperszaak is ze nu in staat mee in te staan voor het levensonderhoud van haar gezin met twee kinderen.

Blijde Boodschap

De tweede dag trekken we naar een andere wijk, steil bergaf langs de ladeira, samen met een verantwoordelijke van de “pastoral da criança”, “pastoraal van het kind”. Het is een probleemwijk waar drugkartels de controle over hebben. Het persoonlijk contact met de families is enorm belangrijk om vertrouwen te winnen en de kinderen van de straat te houden. De kinderen en jongeren worden uitgenodigd naar allerlei activiteiten en sessies en de moeders vernemen dat er binnenkort opnieuw ‘weging’ is.

Zo wordt heel concreet ‘Blijde Boodschap’ gebracht aan die mensen daar ‘in de diepte’!

Talenten!

Dat kinderen en jongeren ook hier talent hebben en ermee kunnen woekeren zoals in de parabel van de talenten uit het evangelie als hen maar de kans gegeven wordt dit te ontwikkelen, merkten we op tijdens de feestelijke namiddag in Amarante waar de parochie verzamelde voor een vrij podium waar kinderen en jongeren het beste van zichzelf gaven! Daar waar vriendschap is, daar is God of zoals we allen samen uit volle borst meezongen met het jeugdig geweld om ons heen “Amigos para sempre”, “vrienden voor altijd”!

Voor de armen of met de armen?

‘We moeten iets doen voor de armen’, op zich een nobele betrachting maar leven met de armen in de overtuiging dat zij onze leermeesters zijn, ons iets te zeggen hebben en onze kijk op onszelf, mens en wereld kunnen veranderen; is dit niet de échte boodschap uit het evangelie? We komen grappend en grollend toe wanneer we priester Jan Van den Hoven, priester-in-zending van het bisdom Brugge, en zijn ‘Gemeenschap van de Trindade, Drievuldigheid’ bezoeken, maar worden gaandeweg stiller en stiller. Een bezoek waar je inderdaad stil van wordt...

Hij leidt ons rond in zijn kerk die tegelijkertijd bidplaats is, slaappleats, keuken, enz...

Priester Jan leeft en slaapt te midden van zijn straatmensen. Hij leidt ons rond en vertelt ondertussen over zijn werkwijze om de mensen van de straat een toekomst te geven. Hij noemt het zijn gemeenschap die bijna volledig zelf bedruipend is door een doorgedreven

ecologisch denken en handelen. Je merkt dat wat hij doet vanuit een stevige spiritualiteit komt met de voeten op de grond. De triniteitscoon van Rublev met open zijde naar de kijker toe en de parabel van het gastmaal waarbij de mensen van de hoeken van de straten tot het gastmaal geroepen worden dienen als grondinspiratie van waaruit Jan vertrekt. Het is de kerk met en bij de armen zoals paus Franciscus het vaak benoemt. Wie een mooie documentaire over deze bijzondere gemeenschap wil zien, tikt 'Renaître à Bahia' in op YouTube. In vijftig minuten wordt een rijk beeld geschetst van hoe speciaal en mooi deze gemeenschap wel is.

Alegria! Viva o jubileu das Irmãs Negras no Brasil com o auxílio de Santo Agostinho!

Dankbaarheid en vreugde kenmerken de feestweek van 9 tot 16 oktober voor het gouden jubileum van de parochie en de Zwartzusters in Salvador. Samen met haar medezusters wordt zuster Agnes als pionier elke avond in de bloemetjes gezet tijdens een feestelijke eucharistie in één van de wijken waar de zusters tot op vandaag aanwezig waren (São Gonçalo, Tancredo Neves, Cabula VI, Mata Escura...)

Je wordt onmiddellijk opgenomen in een zingende, dansende en bewegende gemeenschap, pastoor inbegrepen.

Já, een andere wereld... en toch dezelfde kerk en hetzelfde geloof... Op het einde van elke viering zingen we uit volle borst de jubileum hymne: 'Viva o jubileu das Irmãs Negras no Brasil com o auxílio de Santo Agostinho!', zoals ze ook geklonken heeft op het feest in Groenhove, op zondag 28 augustus.

Villa 'São José'

Als apotheose van de feestweek gaat op zondag 16 oktober om 10u het grote feest door naar aanleiding van het gouden jubileum van de parochie en van de Zwartzusters in Brazilië.

A Paróquia São Gonçalo do Retiro
e as
Irmãs Negras Agostinianas de Bethel
têm a alegria de convidar V. Sa. e Ilma.
Família para Solene Celebração Eucarística,
presidida por D. Estevam Filho, de Ações de
Graças pelo Jubileu de Ouro de Criação da
Paróquia e de Fundação da congregação no
Brasil.

Paróquia São Gonçalo do Retiro
Rua São João Evangelista
119
Cidade Salinas - RJ 41190-000
Telefone: +55 71 35970343

*Informações: 71 35201809
ou 3584.7097 / 3584.1250
98776-1728*

Zowel de eucharistie als het feestelijk buffet gaan door op het domein van feestzaal 'Sao José'.

Ik ontmoet er Dom André De Witte, priester van het bisdom Gent en reeds een twintigtal jaar bisschop in Ruy Barbosa, een nabijgelegen bisdom. De eucharistie wordt vandaag voorgegaan door hulpbisschop Dom Estevam Filho van Salvador, in concelebratie met heel wat priesters en diakens die ooit al op de parochie werkzaam zijn geweest.

Aan het feestelijk buffet schuiven uiteindelijk zo'n 1000 mensen aan. Zoveel volk had men niet verwacht maar in tegenstelling tot het kerstverhaal is er wel plaats in herberg Sint-Jozef en merkwaardig genoeg is er ook geen tekort. Een enorme taart sluit het rijkelijk buffet af. De Heer richt op zijn berg een maaltijd aan van spijs en merg, van uitgelezen wijnen... Een memorabele dag voor de zusters en de parochie in een hartelijke en Braziliaanse sfeer.

Ruy Barbosa

Op maandag komen we na een zes uur durende busrit aan in Ruy Barbosa. We worden er hartelijk ontvangen door zr. Maria, zr. Clemilda en zr. Rita. Alle drie zijn ze sterk actief in de parochiepastoraal en trekken daarvoor vaak tot ver buiten de stad naar de interior, naar de basisgemeenschappen. Zo trekken we mee met zuster Clemilda naar Beija Flor, Zuca, Morro das Flores, waar ze de mensen goed kent. We kloppen aan bij verscheidene gezinnen voor een kort bezoek.

Als je op weg bent en je doorkruist het landschap dan vraag je je soms af hoe de mensen hier in hun levensonderhoud voorzien. In Ruy Barbosa is er wel geteld één fabriek die sandalen produceert. In het dorp dat we bezoeken verhandelen de mensen cashewnoten. Ze kopen ze op de markt, maken ze schoon en verkopen ze in kleine porties.

In de dorpen valt er eigenlijk weinig te beleven. Je begrijpt dat jongeren hun geluk vaak elders zoeken en naar de grootstad trekken maar ook dat loopt niet altijd goed af. Je beseft dat de welvaart die je kent of niet kent toch sterk bepaald wordt door de plek waar je geboren bent.

Frans Francisco Verhelle

Het bisdom Ruy Barbosa bestrijkt 3/4 van België en telt een half miljoen inwoners. Ik ontmoet priester-in-zending van het Bisdom Brugge, Frans Verhelle, net als ik Oostendenaar van geboorte, en 18 jaar hier werkzaam. Hij vertelt dat zijn parochie zo groot is als het bisdom Brugge en dat er drie priesters actief zijn. Er zijn 144 lokale gemeenschappen in zijn 'parochie' die vooral door leken en religieuzen gedragen worden. De priesters proberen één keer per maand in elke gemeenschap eucharistie te vieren en de sacramenten toe te dienen. Het doet nadenken over hoe het ook anders kan, ook bij ons. Frans vertelt ook dat de tijd van de massakerk ook hier aan het verdwijnen is. De secularisatie begint ook hier door te breken en dan is er ook het fenomeen van de vele sekten die de kop op steken. Dat laatste was mij al opgevallen in het straatbeeld, ook in Salvador trouwens.

Kerk als een veldhospitaal 'São Roque do Paraguaçu'

Hier zijn grote wonden geslagen. Ooit was São Roque do Paraguaçu een bloeiend industriestadje. In 2011 gebeurden er nog grote investeringen voor Petrobras maar sedert de smeergeldaffaire in 2015 losbarstte ligt de industrie hier volledig plat. Getuige hiervan zijn de roestige petrochemische installaties langs de kust. Komt hier ooit een nieuwe opstart? De mensen blijven hopen zo vertelt mij de kapper waar ik op zaterdagmiddag langs ga. Ook hij werkte voor Petrobras en heeft zich nu omgeschoold tot kapper. Hij is één van de (weinig?) gelukkigen...

Grote werkloosheid met alle gevolgen van dien zijn hier zichtbaar aanwezig. Verlaten en gesloten handelspanden, hotels en restaurants zijn de stille getuigen van de nu vergane glorie. Het is hier dat de zusters zich sedert twee jaar hebben gevestigd, andermaal in de periferie. Veel kinderen leven in ontwrichte gezinnen met huiselijk geweld, alcohol- en drugsproblemen. Zuster Jaci trekt mee een project rond waardenopvoeding en burgerzin bij de schoolgaande jeugd. En het heeft effect. We horen het verhaal van een kind dat zijn eigen moeder wilde vermoorden. Hij maakte dit duidelijk via een duivelse tekening. Je kon maar moeilijk met hem communiceren. Via het project waarin ook meditatie en relaxatie oefeningen zijn opgenomen is het kind nu open gebloeid. Het doet me denken aan de vele genezingsverhalen uit het evangelie...

Met het project 'novo horizonte' (nieuwe horizon) probeert men dan weer de jeugd van de straat te houden door creatief bezig te zijn met recyclage-materiaal. Met de opbrengst kunnen dan hun studies betaald worden.

In het project Cobepa worden er nu muzieklessen gegeven aan de jongeren om hen zo van de straat te houden, weg van de drugs en het geweld.

We wandelen door een erg verpauperde wijk onder begeleiding van mensen van ter plaatse.

Ook de zusters moeten hier nog op hun tellen passen, elders kunnen ze al vrij circuleren want je moet blijkbaar eerst 'aanvaard' worden door de clan die ter plaatse de plak zwaait...

De gevolgen van sociaaleconomische achterstand zijn hier pijnlijk duidelijk: slechte huisvesting, tiener-zwangerschappen. geen toegang tot volwaardige medische zorg, ...

Het beeld van de vrouw in bed met een geamputeerd been staat op mijn netvlies gebrand.

Haar been is geamputeerd wegens suikerziekte (terecht of niet?) maar wie zal de nazorg behartigen? Er is onvoldoende geld! Zo kan de amputatie toch nog levensbedreigend zijn. Eigenlijk zou een soort Wit-Gele Kruis hier veel wonden kunnen helen... De kerk als veldhospitaal...

Epiloog

Brazilië spreekt tot de verbeelding van menig Westerling. We denken spontaan aan het carnaval van Rio, de wereldbeker voetbal, de Olympische Spelen, de idyllische stranden, de capoeira en de lekkere caipirinha, het tropische klimaat enz... En dat is het ook al is dit maar het vernislaagje. Op deze reis mocht ik vooral mensen ontmoeten, mensen van hier, religieuzen, priesters maar ook de gewone man en vrouw via de vele bezoeken her en der. Deze reis heeft mij laten kennismaken met een kant van Brazilië die je via 'den toeristiek' niet te zien krijgt. Wie doorheen het vernislaagje krabt ontdekt een wereld van extremen zoals de foto genomen vanuit de keuken van zuster Lies duidelijk maakt.

Maar je ervaart ook warmhartigheid en gastvrijheid van zovele mensen zoals die avond in São Roque waar we vóór de avondmis zomaar mochten aansluiten bij een gezin voor het avondmaal. Missie in dialoog leert ons dat we voor elkaar veel kunnen betekenen als we elkaar zien als broeders en zusters, kinderen van dezelfde Vader.

Muito obrigado às Irmãs Negras Agostinianas en aan Guido Steeman die geregeld met ons meetrok zoals naar Ceifar en Acopamec.

**VAI COM DEUS!
Bart Geryl, Harelbeke**

Beste vrienden

Van harte dank om met zoveel aandacht onze Braziliaanse groet te lezen en onze zusters te steunen. Het volledige verslag van priester Bart Geryl kunt u vinden op zijn blog:

<http://bartinbrazilie.blogspot.be/>

HUIZEN EN ADRESSEN IN BRAZILIË:

Casa da Alegria

Rua do Saboeiro - quarta travessa 03 Bairro Saboeiro
SALVADOR - BA-BRASIL
Cep. 41.180-635

Casa da Paz

Rua Milton Gomes Costa 114
São Gonçalo do Retiro
SALVADOR - BA-BRASIL
Cep. 41.190-200

Casa Bethel

Rua Prof. Euclides Alípio de Oliveira, 265
Jardim Armação
SALVADOR - BA -BRASIL
Cep. 41.750-060

Casa Santo Agostinho

Rua Urbano Azevedo Machado 380
Bairro Vila Progresso
RUI BARBOSA-BA-BRASIL
Cep. 46.800-000

Casa da Esperança

Rua Santa Cruz 95
Centro São Roque do Paraguaçu
MARAGOJIPE-BA-BRASIL
Cep. 44420-000

Vredevolle Kersttijd! Heilvol Nieuwjaar!

Zr. Christine Everaere en medezusters.

Indien u graag ons werk steunt:

Zonder fiscaal attest

BE 88 7370 4291 2641

BIC: KREDBEBB

Zwartzusters van Brugge vzw
Oosterlingenplein 5
8000 Brugge

-

Met fiscaal attest

Ons project wordt eveneens ondersteund door vzw Kontinenten, waarmee wij een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten. Voor jaarlijkse giften vanaf 40,00 euro kunt een fiscaal attest ontvangen.

BE 21 0000 7186 7603

BIC: BPOTBEB1

vzw Kontinenten,
Potterierei 72
8000 Brugge

In de mededeling: Zwartzusters – Brazilië
+ vermelding van naam en voornaam
zoals vermeld op de identiteitskaart.

zwartzusters.brugge@telenet.be

<http://www.zwartzusters-bethel-brugge.be>